

In mijn woordgebruik kun je generaliseren van een steekproef naar een beoogde populatie waarvan die steekproef deel uitmaakt, bijvoorbeeld op basis van statistische representativiteit van deze steekproef voor die populatie. Maar je kunt eveneens generaliseren van een geval naar een ander geval (gescheiden gevallen) op basis van een gelijkennisrelatie (of analogie) tussen die twee gevallen. Je onderzoekt dan slechts de steekproef of je onderzoekt slechts een van beide gevallen. Tussen haakjes: een 'geval' moet hier in ruime zin worden begrepen; het kan gaan om een persoon, situatie, verschijnsel, entiteit, bedrijf, enzovoort; de term 'geval' moet in dit verband niet exclusief worden verbonden met het begrip 'gevalsstudie'.

Ik kan het ook nog anders zeggen. Voor zover men zou willen vasthouden aan het woordgebruik van Jansen, wat ik niet prefereer, moet het begrip 'onderzoeken' in mijn tekst opgevat worden als 'daadwerkelijk onderzoeken'. De elementen in de steekproef worden daadwerkelijk onderzocht, de andere elementen in de populatie niet. Bij 'case-to-case transfer' (eventueel 'één-op-één-overdracht' te noemen) onderzoek je een van de twee gevallen daadwerkelijk en de andere niet.

Overigens ben ik blij dat Jansen het belang van analogieredeneringen als basis voor generalisatie onderstreept. Deze zouden vaker met andere generalisatievormen gecombineerd moeten worden om de rol van contexten te benadrukken en de praktische relevantie van het onderzoek te vergroten.

Literatuur

Babbie, E. (2004). *The practice of social research* (10th edition). Belmont, CA: Thomson/Wadsworth.

Hart, H. 't, Boeije, H. & Hox, J. (red.) (2005). *Onderzoeksmethoden* (7e druk). Amsterdam: Boom.

Swanborn, R.G. (1987). *Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Meppel/Amsterdam: Boom.

Dupliek

Harrie Jansen

Alles goed en wel, maar de stap van steekproef naar populatie is (methodo)logisch een andere stap dan die van casus naar casus: van de ene populatie naar de andere populatie of van de ene persoon naar een andere persoon. Deze laatste, die buiten het zicht valt van kwantitatieve methodologen als Babbie en Swanborn, verdient een andere benaming. Dat mag wat mij betreft ook wel analogische (versus statistische) generalisatie zijn als men de term generalisatie wil handhaven. De stap van steekproef naar populatie in de kwalitatieve survey moet dan toch nog weer eens anders benoemd worden: kwalitatieve generalisatie zou kunnen.